

Ἐν Ἀνιμαρχίᾳ δὲν ὑπάρχει στατιστικὴ βεβαιούσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγραμμάτων· οὐδεὶς σχεδὸν ὑπάρχει ἐκεῖ ἀγράμματος.

Κατάκτησις τῆς χώρας.

Δικηγόρος οὕτως ἀρξάμενος τῆς ἀγορεύσεώς του: «Ὁ Ἐξέρξης εἶχεν ἑκατομμύρια στρατοῦ», διεκόπη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου, εἰπόντος: «Προσπαθήσατε, Κύριε, νὰ περάσῃ γρήγορα ὁ πολυἀριθμὸς αὐτὸς στρατὸς, διότι ἀρκούντως κατεπατήθη ἡ χώρα.»

Θλιβεροὶ ἀριθμοί.

Κατὰ τοὺς πολέμους (Κριμαϊκὸν, Ἰταλικὸν, Schleswig, Ἀμερικανικὸν, τοῦ 1866, τοῦ Μεξικοῦ, τῆς Παραγουάης, τῆς Cochinchine καὶ τὸν Γαλλογερμανικὸν), ἀπεβίωσαν ἐν τοῖς πεδίοις τῆς μάχης ἢ συνεπείᾳ τραυμάτων καὶ ἀσθενειῶν 1,948,000 ἄνθρωποι! Ἐδαπανήθησαν δὲ 60 δισεκατομμύρια καὶ 325 ἑκατομμύρια φράγκων.

Εἰς Ἀναγνωστῆς.

Ἡμεῖς εἰ σωφρονούμεν ἤδη τὰς κενὰς καὶ μερικιῶδεις στάσεις ἀφέντες, ἀρξώμεθα σωτηρίου καὶ καλῆς φιλονεικίας, πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλώμενοι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, εἶπεν ὁ Ἀριστείδης πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας.

Ὁ ἱατρός κ. Α. Ζίνης, ἀπὸ 17 ὄλων ἐνιαυτῶν ἀγχολεύμενος περὶ τὴν σπουδὴν τῶν παιδικῶν νοσημάτων, ἐξέδωκεν ἐσχάτως πραγματεῖαν πλείστου λόγου ἀξίαν «ἢ ἐν Ἀθήναις θνησιμότης τῶν βρεφῶν» ἐπιγραφουμένην, ἐξ ἧς ἐσταχυολογήσαμεν τὰ κατωτέρω, παραλείψαντες τὸ ἐπιστημονικὸν μέρος. Τὸ σπουδαίωτον τοῦτο ζήτημα τῆς υγιεινῆς, μεγάλως ἐνδιέφερον τὴν κοινωνίαν, πρῶτος παρ' ἡμῖν πραγματεύεται ὁ κ. Ζίνης, μακρὸν χρόνον καὶ πολλὸν κόπον πρὸς τοῦτο καταβαλὼν. Παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀποβιώσεων Κρατῶν σήμερον ἡ σπουδὴ τῶν τοιοῦτων ζητημάτων οὐδεμίαν παρέχει δυστέλειαν, διότι παρ' αὐτοῖς ὑπάρχουσι κατηρησιμένοι ἀκριβεῖς πίνακες τῶν ἀποβιώσεων καθ' ἡλικίαν καὶ κατ' εἶδος νόσου· ἐν Ἑλλάδι ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἐπιχειρησθέντος, οὐδὲ κἀν οἱ αὐτὴν τὴν προτιθεύσαντο τὸ Βασιλεῖον. Ἐδέησε λοιπὸν ν' ἀναδηφύσῃ ὁ ἀκάματος ἱατρός τὰς ἐπισήμους νεκρῆς δέλτους μιᾶς ὅλης δεκαετηρίδος καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ σημειώσῃ τὰ τελευτήσαντα ἄτομα ἀπὸ 0-2 ἐτῶν.

Σ. τ. Δ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἡ ἐν Ἀθήναις θνησιμότης κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν.—Μέσα δι' ὧν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ ἐφικτὴ μείωσις αὐτῆς.

Ἐπάρχουσι κοινωνικὰ συμφορὰ τὰς ὁποίας ἅπαντες ἀνομολογοῦμεν, συμφορὰ, ἐφ' αἷς καθ' ἑκάστην δυσανασχετοῦμεν καὶ λυπούμεθα, καὶ ὅμως οὐδέποτε σπουδαίως ἐσκέφθημεν περὶ τῶν αἰτίων αὐτῶν καὶ περὶ τῆς ἐξουδετέρωσής των μέσων εἰ μὴ πρὸς τελείαν ἀποσβέσθαι, τοῦλάχιστον πρὸς περιστολὴν αὐτῶν. Μία τῶν κοινωνικῶν τούτων συμφορῶν, ἢ καὶ ἀναμφιλέκτως φοβερωτάτη, εἶναι ἡ ἐν Ἀθήναις μεγάλη θνησιμότης κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν.

Κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς ἅπαντα τοῦλάχιστον τὸ ἐν τέταρτον τῶν βρεφῶν τοῦλάχιστον, οὐδὲν ἦττον ὅμως ἢ παρ' ἡμῖν θνησιμότης κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην αἰείποτε ὑπῆρξε πολλῶ μείζων. Ἐκ 15,096 ἀποβιωσάντων ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1863 μέχρι τοῦ 1872, πεντακιςχίλιαι πεντακόσια τριάκοντα τρία ἄτομα εἶχον ἡλικίαν ἀπὸ 0-2 ἐτῶν, ἦτοι τὰ 36 ἑκατοστὰ τῆς κατὰ τὴν δεκαετίαν ταύτην θνησιμότητος ἀπέτισεν ἡ πολυτλήμων βρεφικὴ ἡλικία! Ἐκ τῶν 5,533 ἀποβιωσάντων βρεφῶν ἐτελεύτησαν, κατὰ τὰς ἐπισήμους νεκρῆς δέλτους, 1507 ἐκ διαρροίας, προστιθεμένων δὲ τῶν ἐξ ἀτροφίας 424 ἀποβιώσεων εἰς τὰς ἐκ διαρροίας, καθόσον ἐκείνη ταύτης ἐστὶν ἕκτοκος, τὸ ὅλον τῶν ἀποβιώσεων ἐκ διαρροίας ἀνέρχεται εἰς 1931. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκ τῆς νόσου ταύτης ἀποβιωσάντων εἶναι πολλῶ μείζων· διότι πολλοὶ τῶν συνεπείᾳ νόσου τοῦ ἐγκεφάλου ἀποβιώσεων ἀνάγονται εἰς τὰς ἐκ διαρροίας, τῶν ἐγκεφαλικῶν φαινομένων πολλάκις ἐκ τῆς νόσου ταύτης ἐξαρτωμένων. Ἡ θνησιμότης δὲ αὕτη δὲν ἀνήκει ἐπίσης εἰς τὰ βρέφη κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τοῦ 6^{ου} μηνὸς μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους συμπληρωμένου· καθόσον ἐκ τῶν 1507 βρεφῶν 974 εἶχον τὴν ἡλικίαν ταύτην. Οὕτως ἐκ τῶν 5,533 βρεφῶν ὑπὲρ μὲν τὰ τριάκοντα τέσσαρα ἑκατοστὰ ἀπέκτεινεν ἡ διάρροια, περὶ τὰ ἐξήκοντα ἐξ δὲ ἅπαντα συλλήθθη τὰ μαστίζοντα τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν λοιπὰ νοσήματα. Ἡ διάρροια ἄρα εἶναι τὸ κοινότερον καὶ φονικώτερον νόσημα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας ἐν Ἀθήναις. Τὰ κυριώτερα αἴτια, τὰ ὁποῖα κυρίως συντελοῦσι νὰ καταστήσωσι κοινὴν καὶ θανατώδη τὴν νόσον ταύτην ἐν Ἀθήναις, εἶναι: Α'—Τὰ ἐπικρατοῦντα κατὰ τὸ θέρος καύματα. Ἀπὸ τοῦ Μαΐου ἀρχομένου, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ὑπερμεσοῦντος αὐτοῦ, ἀρχεται ἡ διάρροια ἐπιχωριάζουσα ἐν Ἀθήναις· προβαίνει δὲ, τοῦ θέρους προϊόντος, μαστίζουσα τὰ δυστυχή βρέφη μέχρι περιπτου τοῦ δευτέρου δεκαπενθημέρου τοῦ Αὐγούστου, ὅτε ἐλαττοῦται ἐπαίσθητῶς. Κατὰ τοὺς μῆνας δὲ Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, καθ' οὓς ὁ καύτων εἶναι διαρκέστερος καὶ σφοδρότερος, οὐ μόνον παραττηροῦνται πλείονα κρούσματα ἀλλὰ καὶ θανατωδέστερα.

Ἐκ τῶν ἀποβιωσάντων, ὡς ἐρρέθη, κυρίως ἐκ διαρροίας χιλίων πεντακοσίων ἑπτὰ (1507) βρεφῶν ἐτελεύτησαν κατὰ τοὺς διαφόρους μῆνας τοῦ ἔτους ὡς ἐξῆς: Τὸν Ἰανουάριον 37, Φεβρουάριον 42, Μάρτιον 24, Ἀπρίλιον 37, Μάϊον 165, Ἰούνιον 304, Ἰούλιον 279, Αὐγούστον 175, Σεπτέμβριον 144, Ὀκτώβριον 119, Νοέμβριον 102, Δεκέμβριον 78.—Ἐκ τούτων 924, ἦτοι ὑπὲρ τὰ 61 τοῖς 100, ἀπώλοντο κατὰ τοὺς

τέσσαρας μόνους θερμούς; μῆνας Μάϊον, Ἰούλιον, Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον.—Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι τὰ κύματα τοῦ θέρους οὐσιωδῶς συμβάλλονται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νόσου ταύτης. Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην ἐπικυροῦν πληρέστατα καὶ τὸ ἐξῆς πλείστου λόγου ἄξιον γεγονὸς, ὅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον παρατηρήσαμεν, ὅτι ὁπότε οἱ πνέοντες ἐν Ἀθήναις ἐτησίου ἀνεμοὶ (μελέμια) εἰσὶ δροσεροὶ, ὅπερ συνηθέστατον, οὐ μόνον τὰ κρούσματα τῆς διαρροίας εἰσὶν ἀραιότερα καὶ ἡπιώτερα, ἀλλὰ καὶ τῶν προϋπαρχόντων τὰ πολλὰ βελτιοῦνται. Ὅσον δὲ σωτηρίως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν βρεφῶν ἢ δροσερὰ ἀτμοσφαιρὰ ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι πολλὰ τῶν εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τοῦ μαρasmus ἕνεκα χρονίας διαρροίας περιπεπτοκότων βρεφῶν μεταφερόμενα εἰς τὰς πέριξ τῶν Ἀθηνῶν ἐσχάτως τάχιστα ἀναλαμβάνουσιν. Καὶ ὄντως ἐν Καισαριανῇ, ἐν Ἀμαρουσίῳ, ἐν Κηφισσίᾳ, ἐν Πηλοῖσι; ἀληθεῖς παρατηρήσαμεν νεκρυνασάσεις.

Β'—Ἡ πρόληψις ὅτι ἡ ἐπερχομένη τοῖς βρέφει διαρροία μετὰ τὸν ἕκτον μῆνα ἀπύτοκος οὕσα τῆς ὀδοντοφυΐας οὐδεμιᾶς δεῖται θεραπείας. Ἡ πρόληψις αὕτη ἐπικρατεῖ ἐν Ἀθήναις παρὰ πάσαις ταῖς τάξεσι τῆς κοινωνίας, καὶ ἰδίως παρὰ τῷ λαῷ. Ὅθεν αἱ πλείεσται τῶν μητέρων, ὑπέκρουσαι εἰς τὴν σφιλερὰν ταύτην ἰδέαν, ἀφίνοσαι τὰ ἐκυτῶν βρέφη νοσοῦντα διάρροϊαν ἄνευ θεραπείας ἐπὶ τρεῖς, συχνάκις δὲ καὶ ἐπὶ πλείονας ἑβδομάδας. Ἐπικλιθόνται δὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἱατροῦ τότε μόνον, ὅταν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ νόσος καταστῇ βαρυτάτη. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ ἐπιστήμη πολλὰκις μὲν μετὰ πολλῆς δυσχερείας ἀποσποεῖ τὴν ὀλεθρίαν τῆς νόσου ἑκβασιν, συνήθως δὲ ἡ τοῦ ἱατροῦ βοήθεια, ὅσον καὶ ἂν ἦ πεφωτισμένη, ναυκαγεῖ πληρέστατα. Οὕτω δὲ πάμπολλα κατ' ἔτος βρέφη προπέμπονται εἰς τὸν Ἄδην, ἔλεεινὰ θύματα τῆς ὀλεθρίας ταύτης προλήψεως γινόμενα.

Ἡ πρόληψις αὕτη, κοινὴ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις τὰ μάλιστα πεπολιτισμένοις ἔθνεσι, στηρίζεται εἰς μίαν ἀλήθειαν ἱατρικὴν, τὴν ἐξῆς ὅτι ἡ ὀδοντοφυΐα προδιατίθησι τὰ βρέφη εἰς τὴν διάρροϊαν καὶ ὅτι κατὰ τὴν δύσκολον ὀδοντοφυΐαν ἐπερχομένη ελαφρὰ διάρροϊα πολλάκις καταπραΰνει τὸν πυρετὸν καὶ τὰς ἄλλας ἐνοχλήσεις, ἥτις ὅμως οἰκτρῶς παρενοήθη καὶ διεστράφη. Εἰς τοῦτο δὲ τὰ μάλιστα συνετέλεσεν καὶ συντελοῦσι, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, οἱ ἱατροί.

Γ'—Ὁ πρόωρος ἀπογαλακτισμὸς καὶ ἡ πρόωρος σίτισις τῶν βρεφῶν τροφαῖς ἥκιστα προσφόροις τῇ ηλικίᾳ αὐτῶν. Πάσαι μὲν αἱ μητέρες τῶν κατωτέρων τάξεων τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, πολλὰ δὲ τῶν τῆς ἀνωτέρας, προσφέ-

ρουσιν ὡς συμπληρωτικὴν τροφήν ταῖς ἑαυτῶν βρέφει συνήθως εὐθὺς ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνὸς τῆς ηλικίας, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀθάρας ἐκ μαρανταμήλου αἱ εὐπορώτεραι, βραδύτερον δὲ ἢ καὶ ἀπ' ἀρχῆς, ὡς αἱ τῶν κατωτέρων τάξεων, ἐξ ὀρύζης λειοτετριμμένης ἢ μῆ, ἢ, ὅπερ κοινότερον, ἐκ χόνδρου συνήθως μὲν μετ' ἐλαίου, σπανιώτερον δὲ μετὰ βουτύρου παρεσκευασμένας. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου αὐξάνουσι τὸ ποσὸν τῶν ἐδεσμάτων καὶ ποικίλουσι ταῦτα ὁσημέραι οὕτως, ὥστε περὶ τὸ πρῶτον ἔτος εἰσάγουσι τὰ ἑαυτῶν βρέφη εἰς τὴν κοινὴν δίαιταν, προσφέρουσαι αὐτοῖς ἐκ πάντων τῶν παρατιθμένων ἐπὶ τῆς τραπέζης αὐτῶν. Πράττουσι δὲ τοῦτο πεποιθῆναι, ὅτι οὕτως οὐδύχιον πρὸς πάντα τὰ τέκνα αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν βοείου ἢ αἰγείου σπανιώτατα ποιοῦνται χρῆσιν, διότι φρονοῦσιν ὅτι τὸ γάλα τῶν ζώων τούτων εἶναι ἥκιστα πρόσφορον, ἅτε προκαλοῦν διάρροϊαν. Εἶναι δὲ τοσοῦτον ἐρριζωμένη ἡ στρεβλὴ αὕτη ἰδέα, ὥστε πολλὰκις ἐπισκεφθέντες βρέφη περιελθόντα ἐκ χρονίας διαρροίας εἰς μαρasmus, καὶ ἀναγράφαντες τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ βοείου γάλακτος ὡς μέσον θεραπευτικόν, μετὰ πολλῆς δυσχερείας κατορθώσαμεν νὰ πείσωμεν τὰς μητέρας νὰ παραδεχθῶσι τὴν θεραπείαν ταύτην. Ἀληθῆ γαλακτοφοβίαν πάσχουσι παρ' ἡμῖν αἱ πολλὰ τῶν μητέρων τῆς κατωτέρας τάξεως, τὸν δὲ φόβον τοῦτον συμμερίζονται δυστυχῶς καὶ τινες τῶν παρ' ἡμῖν ἱατρῶν. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἕτερος λόγος, ὅστις συμβάλλεται ἴσως παρὰ πολλὰς οἰκογενεῖαις τῶν κατωτέρων τάξεων εἰς τοῦτο οὗτος δὲ εἶναι τὸ βαρύτεμον τοῦ γάλακτος· διότι ἐν Ἀθήναις δὲν εἶναι δυνατὸν σήμερον νὰ προμηθευθῇ τις γάλα καθαρὸν καὶ πρόσφατον εὐθηνότερον τῶν 80 λεπτῶν τὴν ὁκίαν.

Προσφέρουσαι δὲ τοῖς ἐκυτῶν βρέφεσιν αἱ μητέρες παντοῖα, ὡς εἴρηται, σιτία, ἐξακολουθοῦσι μὲν συγχρόνως θηλάζουσαι ταῦτα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου ἔτους, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ μικρότερον χρόνον, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἕκτον ἢ ἑβδομον μῆνα ὀλίγον ὠφελουῦνται τὰ βρέφη ἐκ τοῦ θηλασμοῦ· διότι ἀπὸ τῆς ηλικίας ταύτης τρέφονται κυρίως ἄλλοις βρώμασι, πρὸς ἃ ὅλως ἰδιάζουσαν ἐκδηλοῦσι προτίμησιν, πολλῶ ἅ τε εὐχυμότερα τοῦ γάλακτος ὄντα. Ἄλλως τε δὲ παρὰ ταῖς πλείεσταις τῶν γυναικῶν τῶν κατωτέρων τάξεων πρόωρος πάνυ ἐπίσχεται ἡ τοῦ γάλακτος ἑκκρίσις δι' ἄλλα τε πολλὰ, ἰδίως δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν τροφῆς καθαρᾶς καὶ καταλλήλου ὥστε τὰ πλείεστα βρέφη τῶν κλάσεων τούτων, καίτοι ἐξακολουθοῦσι θηλάζοντα, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους εἰσὶ πράγματι ἀπογεγαλακτισμένα. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι τοῦτο, ὅτι αἱ μητέρες αὗται φρονοῦσιν, ὅτι ἱκανὸν ἔχουσι

γάλα ἐφ' ὅσον διὰ τῆς πίεσεως τῆς θηλῆς κατορθοῦσι νὰ ἐξακοντίζωσι γαγόνας τινὰς γάλακτος, ἐνῶ τῆς οικείας γενομένης ἐξετάσεως, ἀποδεικνύεται, ὅτι παρὰ πολλαῖς ἐξ αὐτῶν ἡ ἔκκρισις τοῦ γάλακτος εἶναι τὰ μάλιστα ἠλαττωμένη.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ἔκτου ἢ ἐβδόμου μηνὸς ἡ μικτὴ αὕτη δίαίτα τῶν βρεφῶν δὲν φαίνεται οὐσιωδῶς παραβλάπτουσα τὴν ὑγίειαν αὐτῶν διότι μέχρι τῆς ἡλικίας ταύτης τρέφονται κυρίως διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, αἱ δὲ ἐν σμικρᾷ ποσότητι παρεχόμεναι τοῖς βρέφεσιν ἀμυλώδεις οὐσίαι δὲν ταράττουσι καταφανῶς τὴν πέψιν. Ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτι ἢ ὀγδόου μηνὸς, ἀυξανομένης αἰεὶ καὶ ποικιλλομένης τῆς τροφῆς, ἡ τῆς πέψεως διατάραξις ὁσημέρην καθίσταται καταδηλοτέρα παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν βρεφῶν. Αὕτη δὲ συνίσταται εἰς χρονίαν δυσπεψίαν. Πολλὰ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὴν παρὰ φύσιν δίαιταν βρεφῶν, εἰσὶ τὰ μάλιστα ποσδιαθεμινα εἰς τὴν διάρροϊαν. Ἐπερχομένων δὲ τῶν θερινῶν κχυμάτων τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν καὶ ἰδίως τὰ ὀδοντοφυϊοῦντα, ἀλίσκονται ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης, ἥτις ἐπιπίπτει ἐπ' αὐτῶν τοσοῦτον σφαιροτέρως καὶ θανατωδεστέρας, ὥστε πρωϊαίτερον ταῦτα ἀπεγαλακτίσθησαν καὶ εἰσῆχθησαν εἰς τὴν κοινὴν δίαιταν. Ὅσα βρέφη ἀπὸ ἐνὸς μέχρι δύο ἐτῶν ἀπηντήσαμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πράξει νοσοῦντα χρονίαν διάρροϊαν, καὶ ἐκ ταύτης εἰς μακροσμὸν περιπεσόντα, τοιαῦτα δὲ πλεῖστα ὅσα παρατηρήσαμεν, ταῦτα πάντα ἄνευ ἐξαιρέσεως εἶχον προῶρως στερηθῆ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος καὶ ἐτρέφοντο σιτίοις ἥμισυ τῇ ἡλικίᾳ αὐτῶν προσφόροις.

Ἐκ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα πείρα μακρὰ ἀπέδειξε λυσιτελεῖ πρὸς μείωσιν τοῦ κακοῦ μνημονεύομεν τὰ κυριώτερα.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐλάττωσις τῆς ἐπιβλαβοῦς ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν βρεφῶν τῶν ἐπικρατούντων ἐν ὥρᾳ θέρους καυμάτων, μετριαζομένης κατὰ τὸ ἐφικτὸν τῆς σφοδρότητος αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο δύνανται νὰ συντελέσωσιν οὐσιωδῶς φρονοῦμεν: α') Ἡ τακτικὴ καὶ ἐπαρκὴς καταδροχὴ τῶν ὀδῶν τῆς πόλεως, β') ἡ πυκνὴ δειροφυτεία τῶν παρακειμένων τῇ πόλει γηλόφων, καὶ γ') ἡ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς ἑυτομία εὐαρίθμων τινῶν συνοικιῶν κακῶς ἀεριζομένων καὶ φωτιζομένων. Ἐπειτα δὲ πρέπει νὰ ἐκρίζωθῇ ἐκ τῆς κεφαλῆς τῶν μητέρων ἡ δειροφία πρόληψις, ὅτι ἡ διάρροϊα παρὰ τοῖς βρέφεσιν μετὰ τὸν ἔκτον μῆνα εἶναι ὠφέλιμος παροχέτευσις, ἥτις συμφέρει νὰ μὲν ἀθεράπευτος, νὰ ἐκλείψῃ δὲ ἡ μωρὰ συνήθεια ν' ἀπογαλακτίζωσι προῶρως τὰ βρέφη αὐτῶν καὶ τρέφωσι ταῦτα σιτίοις ἀκατάλληλοις τῇ ἡλικίᾳ αὐτῶν. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου ἀνάγκη πᾶσα καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ Ἐφημέριοι, καὶ μάλι-

στα οἱ ἰατροὶ, νὰ συνταχθῶσιν εἰς ἀληθῆ σταυροφορίαν καὶ νὰ ἐργασθῶσι πρὸς τοῦτο ἀνευδότης καὶ εὐλικρινῶς. Καὶ ὁμολογοῦμεν μὲν ὅτι γιγαντιαῖον τὸ ἔργον τοῦτο, καθόσον οὐδὲν ἤττον δι' αὐτοῦ ἐπιζητοῦμεν ἢ τὴν μεταβολὴν τοῦ κλίματος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἐξαφάνισιν προλήψεων καὶ ἐξέων ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων ἐρριζωμένων ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ, οὐχ ἤττον πεποιθήμεν, ὅτι, τοῦ χρόνου προϊόντος, θέλει ἐπιτελεσθῆ τοῦλάχιστον ἐν μέρει τὸ προσδοκώμενον ἀγαθόν, ὅπερ ἐπὶ ἀντικειμένων τοιαύτης φύσεως εἶναι μέγα κατόρθωμα, ἀρκεῖ μόνον καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ Ἐφημέριοι, καὶ μάλιστα οἱ ἰατροὶ, νὰ ἐκπληρώσωσιν, ὡς εἴρηται, ἕκαστος τὸ καθ' ἑαυτὸν εὐσυνειδήτως.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Καλλιέργεια τῆς Ὀρτενσίας.

Ἡ Ὀρτενσία πατρίδα ἔχει τὰ ὄγρᾳ καὶ δροσώδη μέρη τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Τὰ ἄνθη τῆς ἀναπτύσσονται ἀπὸ τοῦ ἰουνίου καὶ διατηροῦνται ἐπὶ τοῦ φυτοῦ μέχρι τοῦ νοεμβρίου μηνός.

*

Ἡ Ὀρτενσία διὰ νὰ καλλιεργηθῇ καὶ ἀνθήσῃ καλῶς ἐν Ἑλλάδι, πρέπει: 1) Νὰ ᾔνηε διαρκῶς ἐν σκιᾷ καὶ δροσερῷ τόπῳ, χωρὶς ὅμως νὰ στερῆται ἀέρος καθαροῦ.—2) Νὰ φυτεύηται εἰς γῆν πάντοτε ἐλαφροτάτην ἐν τοιαύτῃ περιστάσει πρέπει νὰ προτιμᾶται τὸ λεπτόν καστανόχωμα, μεμιγμένον μὲθ' ἐνὸς πέμπτου καλοπλυμένης ἄμμου τοῦ Φαλήρου, ἢ ἄλλης λεπτοῦς ἄμμου.—3) Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, εἰ δυνατόν, νὰ μὴ ξηρανθῇ ἢ παρὰ τὰς ρίζας τῆς γῆς διὰ τοῦτο τὰ συχνότατα ποτίσματα δὲν πρέπει ποτὲ νὰ διακοπῶσιν. Ὁφέλιμον δὲ εἶνε, κατὰ τὸ θέρος μάλιστα, νὰ θρέχωνται καθ' ἐκάστην αἱ Ὀρτενσίαι μὲ ὕδωρ ψυχρὸν, ἐν ὥρᾳ τοῦ μεγάλου καύσανος, διὰ ῥαντιστικῆς μηχανῆς.—4) Κατ' ἔτος θαύτατα νὰ κλαδεύωνται ἐν ἀρχῇ τοῦ ἰανουαρίου, ἐὰν θέλῃ ὁ καλλιεργῶν αὐτὰς νὰ ἴδῃ ἄνθησιν μεγάλην, πλουσίαν καὶ πυκνήν· ἐὰν δὲ τὰ φυτὰ του καλλιεργῶνται ἐν τὸς δοχείων, πρέπει κατ' ἔτος νὰ μεταφυτεύωνται διὰ νὰ ἀλλάσῃ ἡ περὶ τὰς ρίζας τῶν γῆ.—5) Ὁ πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν νὰ γίνεται διὰ κλαδίων κατὰ τὸν μῆνα ἰανουάριον ἀμέσως μετὰ τὸ κλάδεμα, φυτευσόμενων τῶν κλαδίων ἐν ἐλαφροτάτῃ γῆ· ὁ δὲ θέλων νὰ διευκολύνῃ τὴν ταχυτέραν τῶν ριζῶν ἀνάπτυξιν εἰς τὰ φυτευόμενα κλαδιά, νὰ τὰ καλύπτῃ διὰ μεγάλου κώδωνος ὑελίνου.

Οἱ ἱερεῖς εἶνε οἱ μακροβιότεροι τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἰατροὶ ἀποθνήσκουσι νεώτεροι ὄλων.